

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 14:

Forespørgsel til forskningsministeren:

»Hvilke initiativer vil ministeren tage for at sikre åbenhed, gennemsigtighed og troværdighed i forbindelse med privat finansiering af offentlig forskning, herunder især, hvilke initiativer ministeren vil tage på det sundhedsvidenskabelige område?«

Af Søren Kolstrup (EL) og Christine Antorini (SF).

(Forespørgslen anmeldt 20/11 98. Fremme af forespørgslen vedtaget 26/11 98).

Begrundelse

Christine Antorini (SF):

Når Enhedslisten og SF har anmeldt en forespørgselsdebat om sponsorering af forskning, skyldes det, at vi gennem medierne, og jeg tror også, jeg kan sige, at de fleste af os, som har færdedes i nogle af de kredse, hvor forskere har tilknytning til miljøer, hvor der er et stærkt element af ekstern bevilling, ved, at der er en gråzone, hvor det kan være meget svært at adskille de økonomiske interesser, som ligger, fra dem, der finansierer ens forskning og ens uafhængighed som forsker:

Der, hvor de værste eksempler har været, har været inden for sundhedsområdet, hvor medicinalindustrien med milliarder af kroner i baglommen direkte har kunnet gå ind og købe professorer, som i egenskab af, at de lavede uafhængig forskning, er gået ud og reelt har anbefalet nogle produkter ud fra en kommerciel interesse.

Vi synes, det er vigtigt at få en bred debat her i salen om, hvordan man kan sikre nogle spilleregler, så vi ikke kommer i en situation, hvor der bliver sået tvivl om, hvem der står bag den forskning, der sker her i Danmark.

Vi mener, det er særlig vigtigt, at vi får den diskussion nu, fordi der er et politisk ønske fra regeringen om, at den eksterne forskningsbevilling skal udgøre en langt større del, end den gør i dag. Og derfor bliver der, hvis vi ikke går ind og definerer nogle spilleregler for åbenhed omkring forskning, en større risiko for, at vi får forskning, der reelt ikke er uafhængig, men arbejder for nogle bestemte økonomiske interesser.

Vi tror, det er vigtigt, at vi her i Folketinget laver de spilleregler, for det kan være meget

svært for den enkelte forsker at tage de diskussioner på deres egne arbejdspladser. Vi ved, at der er mange etiske diskussioner i forskningsmiljøerne, men det kan være svært at kritisere kolleger, og det kan også være svært, fordi alle i et eller andet omfang er afhængige af eksternt finansieret forskning.

Det handler ikke om, at vi politisk skal gå ind og kontrollere og stille skrappe krav, men det handler om at lave en ramme, der sikrer den nødvendige åbenhed, så man ikke er i tvivl om, hvem der finansierer offentlig forskning.

Forskningsministeren har været meget optaget af, at man som nye værktøjer i forskning skulle bruge benchmarking og best practise, og vi mener faktisk, at lige præcis inden for området sponsoreret forskning er det en god idé at se på best practise andre steder. Det er faktisk en diskussion, som rører i de øvrige lande, og der er lande, der har taget forskellige initiativer til at sikre åbenhed om sponsoreret forskning.

Vi håber på en åben og fordomsfri diskussion, og vores ønske er, at der kan komme en bred tilslutning i Folketinget til at skabe de retningslinjer, der sikrer, at vi fortsat har en uafhængig forskning, også selv om der sker en øget ekstern bevilling.

Besvarelse

Forskningsministeren (Jan Trøjborg):

På regeringens vegne vil jeg gerne takke initiativtagerne til forespørgselsdebatten for at have rejst debatten; ikke fordi, vi har manglet debat om forskning og offentlighed omkring sponsorering af forskning, men fordi det giver regeringen endnu en lejlighed til at præcisere sine hovedformål med privat finansiering af offentlig forskning.

Der er tre hovedformål set med regeringens øjne: For det første at sikre åbenhed og gennemsigtighed i forskningsfinansiering, for det andet at styrke det offentlige-private samspil og for det tredje at øge de private investeringer i forskning.

Private midler indgår på forskellig vis i finansiering af offentlig forskning. I et konkret forskningssamarbejde mellem offentlige og private enheder kan en privat virksomhed f.eks. stille videnskabelige faciliteter til rådighed eller medfinansiere en forskers løn. Ved sponsoraf-taler støtter en fond eller en virksomhed et om-

råde ved at yde tilskud til f.eks. etablering af et professorat.

I disse tilfælde har ledelsen på de offentlige forskningsinstitutioner ansvaret for, at forskerne er sikret den almindelige frihed, som i øvrigt gælder på institutionen. På universiteterne er dette reguleret direkte via universitetslovens § 1.

Privat rekvireret forskning er derimod forskning, hvor en ekstern interessent, f.eks. en virksomhed, frikøber en forsker til at udføre et bestemt projekt. Forskeren skal have frikøbet godkendt af ledelsen på sit universitet eller sin sektorforskningsinstitution. Ledelsen har efterfølgende ingen beføjelser over for den frikøbte forskers aktiviteter. Rekvireret forskning, kan man sige, svarer til at hyre et konsulentfirma.

Den private finansiering kan opdeles i to hovedkilder: Der er erhvervslivets bidrag, og der er fonde med almene formål og non profit-organisationer som Carlsbergfondet og Otto Mønstedts Fond, Kræftens Bekæmpelse og Hjerteforeningen for blot at nævne nogle.

De seneste tal for internationale sammenligninger over erhvervslivets finansiering af offentlig forskning er fra 1995. Tallene viser, at andelen af erhvervslivets midler i Danmark generelt er beskedne. Erhvervslivets andel af universiteternes forskningsfinansiering udgør kun 1,8 pct. Tallene for de øvrige nordiske lande og Holland er mellem 4½ og 6 pct. Vi ligger altså betydeligt lavere end lande, vi normalt sammenligner os med, når det gælder erhvervslivets andel af forskningsfinansiering.

For sektorforskningen er tallet lidt højere, nemlig 3½ pct. i Danmark. I f.eks. Norge, Finland og Holland er andelen markant højere, 10-17 pct.

Derimod er Danmark pænere med, når vi ser på fonde og non profit-organisationer. På universitetsområdet bidrager de med omkring 4½ pct. af finansieringen. Det er mindre end Sveriges godt 6 pct., men mere end f.eks. Norge, Finland og Holland, der ligger mellem 1 og 2½ pct.

Sektorforskningen modtager derimod en stor andel fra fonde og fra organisationer, ca. 8½ pct., hvilket er to, tre gange mere end f.eks. Norge og Holland.

På baggrund af tallene kan man konkludere, at den private finansieringsandel generelt er lille i Danmark, ca. 6 pct., og da regeringen ønsker at øge det offentlige-private samspil inden for forskningsområdet, er det derfor mit håb, at

såvel fonde som organisationer som erhvervsliv fortsat og gerne i højere grad vil bidrage til forskningen.

Med udgangspunkt i nogle konkrete sager fra den offentlige debat har der været stillet en række spørgsmål til mig og mine forgængere vedrørende forholdene inden for det sundhedsvidenskabelige område. Forespørgslen lægger da også op til at trække dette område frem.

Hvis man tager de seneste tal fra 1997 vedrørende private midlers andel af den samlede forskning, er der tale om følgende procenter for de tre universiteters sundhedsvidenskabelige fakulteter: Københavns Universitet 17 pct., Aarhus Universitet 32 pct. og Odense Universitet 18 pct. Der er således inden for sundhedsvidenskaben tale om en relativt større andel af forskningen, der er privatfinansieret.

Dertil kommer, at hospitalsforskningen også modtager mange private forskningsmidler. Disse midler har det imidlertid ikke været muligt at skabe et talmæssigt overblik over, for dels ligger hospitalsområdet uden for mit ressort, dels findes der ifølge Sundhedsministeriet ikke nogen samlet opgørelse, og endelig får sygehuse ikke i alle tilfælde registreret de eksterne tilskud.

Regeringens politik er som tidligere nævnt, at der skal være fuld åbenhed om den støtte, forskningen modtager fra eksterne kilder. Der kan være flere grunde til at fremhæve dette specielt på sundhedsområdet:

Offentligheden skal have mulighed for at vurdere, om de forskningsresultater og anbefalinger, der følger af privat finansieret sundhedsforskning, kan siges at være uvildige i forhold til de interesser, som den private sponsor eventuelt har i bestemte resultater.

Alle ved jo, at medicinalindustrien har en legal interesse i at få afprøvet deres nye præparater, men det skal naturligvis ske på betryggende vis og på betryggende måde.

Sponsoreret ansættelse af forskere f.eks. som forskningsprofessorer foregår efter de almindelige ansættelsesregler, der garanterer kvalitetsniveauet, dog kan der ske ansættelser uden opslag, hvis den eksterne bevillingsgiver har stillet midler til rådighed til ansættelse af en konkret person, men det forudsætter, og det er vigtigt at understrege, at der foreligger en positiv faglig bedømmelse til sikring af kvaliteten.

Loven om et videnskabsetisk kommitésystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter har fastlagt klare retningslinjer for infor-

mation af patienter i forbindelse med medicinske forsøg. Der er pligt til skriftligt at oplyse patienterne om, hvilken økonomisk støtte forskeren modtager fra private virksomheder, fonde m.v. Desuden har forskeren pligt til at oplyse, om han eller hun har en økonomisk tilknytning til virksomheder m.v., som har interesse i det pågældende forskningsprojekt.

I samme lov findes en regel om, at driver man sponsoreret forskning, skal forskeren åbent oplyse over for kommitésystemet, hvem der er sponsor.

Offentligheden skal ligeledes have mulighed for at vurdere, om de private forskningsmidler medfører en form for skævvridning af forskningen til gunst for særlige områder med store økonomiske ressourcer og interesser og til ugunst for andre felter, hvor der er mindre tilbøjelighed til at investere fra privat side.

Gennemsigtighed, åbenhed og offentlig debat er således de vigtigste midler til at hindre, at forkerte interesser og hensyn spiller ind i forskningen.

Åbenhed skal i sig selv være med til at sikre mod udhulning af forskningsfrihed og uafhængighed. Åbenheden er da heldigvis også sikret et langt stykke gennem offentlighedsloven. Gennem universiteternes regnskab og årsberetninger og lov om offentlighed i forvaltning gives der som bekendt interesserede mulighed for at kræve aktindsigt.

I kølvandet på efterårets offentlige debat om sponsorering ved ansættelser ved de højere uddannelsesinstitutioner har vi i Forskningsministeriet i december 1998 opfordret universiteterne og vores sektorforskningsinstitutioner til med udgangspunkt i offentlighedsloven, at institutionerne selv offentligt fremlægger oplysninger om sponsorerede ansættelser. Vores udgangspunkt er, at eventuel mistro til sponsorerede ansættelser bedst imødegås ved aktiv åbenhed fra institutionernes egen side.

Jeg tror, der kan være grund til at gå et skridt videre for aktivt at fremme offentlighed og åbenhed om de private eksterne midler, der går til offentlig forskning generelt og inden for det sundhedsvidenskabelige område. Jeg vil i den nærmeste fremtid skrive til universiteterne og opfordre til, at de udarbejder oversigter over samtlige offentlige og private eksterne midler, som de har modtaget til forskning.

Vi vurderer ikke, at dette i sig selv vil kræve store ressourcer af universiteterne, for det typiske billede er, at de eksterne bevillinger allerede

nu registreres i universiteternes årbøger. Men jeg forestiller mig, at universiteterne gør disse oversigter let tilgængelige ved at placere dem på deres hjemmeside på Internettet.

Jeg synes, at Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet ved Aarhus Universitet har lavet en kort og klar skabelon i årbogen for 1997. Bevillingsoversigten følger de forskellige institutter under fakultetet, og for hver bevilling er der angivet bevillingsgiver, projekttitel eller formål, bevillingsmodtager samt bevillingsforbruget i det pågældende år. Det synes jeg er et meget godt eksempel på aktiv åbenhed fra universitetets side.

Vi må altså med andre ord se at finde en fornuftig, enkel og administrativ praktisk måde at håndtere yderligere information af offentligheden på.

Åbenhed om hospitalsforskningen vil jeg gerne nævne. Det er et af de centrale emner i tidligere rejste spørgsmål, hvorledes man kan sikre en større åbenhed f.eks. vedrørende hospitalsforskning. Som det er fremgået af svarene og min indledning, er der ikke noget samlet overblik over den private støtte på hospitalsområdet, men principielt er min holdning, at også hospitalsforskningen naturligvis bør være omfattet af den samme åbenhed som universiteter og sektorforskning.

Jeg håber, at det også kan lykkes at få fuld åbenhed på dette område. Jeg kan oplyse, at Forskningsministeriet og Sundhedsministeriet har nedsat et tværministerielt udvalg, der skal se på den sundhedsvidenskabelige forskning og den sygehusbaserede forskning. Udvalget vil bl.a. analysere pengestrømmene på området. På den baggrund vil det blive overvejet, hvordan man på sygehusområdet kan forbedre gennemsigtigheden af den private finansiering af sygehusforskning.

Jeg skal afslutte med at sige, at der ikke skal herske tvivl om regeringens vilje til at fremme åbenheden om den private finansiering af offentlig forskning.

Forhandling

Søren Kolstrup (EL):

Jeg skal tillade mig først at uddybe den motivering, som fru Christine Antorini kom med. Jeg skal derefter gå over til at se på, hvad det er, der har drevet Enhedslisten til at tage det her initiativ sammen med SF. Endelig skal jeg be-

grunde vores forslag til vedtagelse, men samtidig søge at adskille, hvad der har drevet Enhedslisten og SF, og hvad det er for en vedtagelse, vi står med i dag, og hvad det er for en fællesnævner, som denne vedtagelse er udtryk for.

I oktober 1998 kunne man læse i dagspressen, at fondes, virksomheders og organisationers interesse for at finansiere Rigshospitalets forskning var stærkt stigende. Eksterne midler finansierer mere end to tredjedele af hospitalets forskning. En stadig stigende del af forskningsaktiviteten er afhængig af eksterne midler og vel at mærke private eksterne midler. Beløbet til forskning steg i perioden 1995-1998 fra 285 mio. kr. til 320 mio. kr. Eksterne pengetanke, altså private pengetanke, har således øget deres tilskud fra 130 mio. kr. til 226 mio. kr. Man kan sige, at forskningen let kan komme i en ufrivillig afhængighed på denne måde.

Hvis vi kaster blikket ud over andre uddannelsesinstitutioner, må man konstatere, at handelshøjskolerne generelt har været interesseret i sponsorerede stillinger for at øge karrieremuligheder, i hvert fald ifølge handelshøjskolenes eget udsagn.

Vender vi blikket mod universiteterne, falder det i øjnene, at ikke mindst de sundhedsvidenskabelige fakulteter, som ministeren var inde på, er dybt afhængige af eksterne midler, der er rettet mod bestemte forskningsområder. Private midler dækker her helt op til 32 pct., hvor det så er Aarhus Universitet, der har førertrøjen på. På andre universitetsområder er det langt mere beskedent.

Men det, der er interessant i den øjeblikkelige diskussion, er jo så, at ministeren og ministeriet har lagt op til at styrke samarbejdet mellem universiteterne og erhvervslivet. Dermed synes jeg og Enhedslisten nok, at det har været vigtigt at sige, at vi måske står ved en ny udvikling, der kan accelerere og kan have forskellige problematiske følger, som undertiden kan antage en helt uacceptabel karakter.

Jeg skal prøve at fremdrage nogle af disse problematiske følger. For det første får de områder, som private firmaer og fonde ønsker udforsket, opmærksomhed og forskningskræfter, medens andre områder lades i stikken. Et instituts egne demokratiske beslutninger og prioriteringer skævvrides dermed eller undermineres i værste fald totalt.

For det andet kan den enkelte forsker komme i lommen på sin sponsor, ikke fordi der nød-

vendigvis behøver at være tale om detaljerede betingelser, der er knyttet til støtten, men fordi der næppe er nogen, som bider efter den hånd, der fodrer én.

Denne problemstilling kan illustreres ud fra følgende forhold: Søndag den 25. oktober 1998 afslørede TV-A, at landets eneste professor i epilepsi var sponsoreret af et privat medicinalfirma, og at denne professor med hele sin videnskabelige autoritet varmt anbefalede firmaets produkter, uden at disse var gennemtestet, sådan som medicinalprodukter normalt skal være for at opnå godkendelse.

Hvis de private firmaers sponsorering af forskning fortsætter som hidtil uden et politisk modspil, kan vi risikere, at videnskabelig autoritet spændes for private økonomiske interesser. Enhedslisten og SF har, da vi tog initiativ til den her debat, været interesseret i at finde et modtræk til denne udvikling, et modtræk, som kunne sikre åbenhed, gennemskelighed og sikring af demokratiske beslutninger.

Kun gennem afdækning af denne udvikling og en løbende diskussion af mulighederne for at styrke den selvstændige grundforskning er der en chance for at fastholde forestillingen om en forskning, der både rummer det humboldtske ideal om fri og ustyret forskning og gennem vidtdreven pluralisme udgør en modvægt til markedstænkning og snævre økonomiske interesser eller snævre ideologiske strømninger.

Lad mig på den baggrund vende mig mod det fælles forslag til vedtagelse. En bred kreds af partier, tilsyneladende efterhånden alle, har påpeget det ønskelige i at sikre åbenhed i forbindelse med privat finansiering. Vi har hver vore tilgange, men vi står sammen om at indlede et første skridt, der sætter fokus på relationerne mellem privat finansiering og offentlig forskning. Der peges på behovet for en offentligt tilgængelig oversigt, der peges på, at sponsorerede forskere oplyser deres finansieringskilde.

Jeg skal også på egne vegne, og jeg understreger stærkt, at det er på egne vegne, sige, at disse to fremgangsmåder til øget åbenhed ifølge forslagsstillerne på ingen måde, jeg understreger på ingen måde, udelukker andre initiativer.

Det er netop ved, at der i forslaget til vedtagelse står »bl.a.«, at jeg synes det er vigtigt at sige, at vi her åbner for en debat, som ikke er afsluttet hermed, men som løbende må pågå for netop at sikre åbenhed.

Jeg har hermed motiveret, hvorfor man varmt kan støtte vedtagelsen, og jeg skal anbefale følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer regeringen til at sikre åbenhed i forbindelse med privat finansiering af offentlig forskning.

Dette indebærer bl.a.,

- at forskningsmiljøerne opfordres til, at der udarbejdes en offentligt tilgængelig oversigt over forskernes forskningsprojekter, der helt eller delvis er privat finansieret, og
- at der tages initiativ til, at sponsorerede forskere oplyser deres finansieringskilder i forbindelse med publicering.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 20).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Lise Hækkerup (S):

Jeg er glad for, at ministeren vil tage initiativ til at sikre fremme af åbenhed i forbindelse med den forskning, der modtager støtte fra eksterne kilder, hvad enten det drejer sig om konkret forskningssamarbejde, sponsoraftaler eller privat rekvireret forskning.

Det er en naturlig del af Socialdemokratiets politiske profil, at der skal være fuld åbenhed omkring den støtte, offentlig forskning modtager fra eksterne eller private kilder, at der i det hele taget skabes en større åbenhed omkring dansk forskning.

Den danske forskningsindsats er øget markant i de senere år, og dette skaber også øgede krav til, hvad de mange millioner, der bruges på forskning, egentlig bruges til. Krav om en større synlighed er med andre ord en naturlig følge af den stigning i forskningsbudgetterne, som har fundet sted de sidste 5-6 år.

Men Socialdemokratiet ønsker ikke kun en øget synlighed i forhold til den del af forskningen, der er internt finansieret. Det ville stå i direkte modsætning til vores ønske om at styrke dansk forskning og højne kvaliteten af forskningsresultaterne.

En lang række af de gode initiativer, der er taget på forskningsområdet i den senere tid, har haft til formål at skabe en øget dialog og øget

samarbejde mellem forskningsverdenen og verden udenfor, herunder det private erhvervsliv.

Erhvervslivet har brug for forskningen, brug for at kunne udnytte de forskningsresultater, som forskerne skaber. Ny viden er forudsætningen for en virksomheds udvikling af produkter og produktionsmetoder og forudsætningen for, at en virksomhed kan klare sig i den internationale konkurrence og dermed tjene penge til den danske statskasse. Derfor har samfundet en interesse i et øget samarbejde mellem forskningsverdenen og erhvervslivet.

Forskningen er grundlaget for velfærdssamfundets udvikling, teknologisk udvikling, en øget konkurrenceevne og øget beskæftigelse og for bedre livskvalitet, for sundhed og for et bedre miljø.

Og det er ikke kun erhvervslivet, der har brug for forskningsverdenen. Et øget samspil vil i høj grad også være til gavn for forskerne med hensyn til inspiration, finansiering, videns- og informationsudveksling, respons på forskningsresultater, testning af produkter, afprøvning af teorier i praksis osv. osv.

Specielt når der er tale om mere konkrete samarbejdsformer mellem forskningsverdenen og det private erhvervsliv, hvor forskning f.eks. finansieres af en privat virksomhed, skal vi imidlertid passe på, at forskningen ikke kommer til at foregå på virksomhedens præmisser. For mig er det en naturlig og nødvendig følge af en forøget ekstern finansiering af forskningen, at der stilles krav om synliggørelse, om åbenhed og gennemsigtighed. For vi skal jo kunne stole på de forskningsresultater, der foreligger. Hvad er de ellers værd?

Hr. Søren Kolstrup og fru Christine Antorini, partierne bag forespørgslen, er især interesserede i, hvilke initiativer ministeren vil tage på det sundhedsvidenskabelige område. Det er ganske forståeligt med tanke på den senere tids fokus på medicinalindustriens finansiering af sundhedsforskning, hvor der som bekendt er sået tvivl om forskningsresultaternes kvalitet og troværdighed.

Det er naturligvis nødvendigt for medicinalindustrien at få testet sine nye præparater. Det er jo til gavn for os alle sammen, men det er lige så nødvendigt, at vi kan stole på de anbefalinger, der følger med. Derfor må det være en forudsætning, at offentligheden har mulighed for at vurdere, om forskningsresultater og anbefalinger, der følger af eksternt finansieret sund-

hedsforskning, er troværdige, og at de ikke er farvede af økonomiske interesser eller lignende.

Jeg vil gerne pointere, at for mig er det vigtigt at sikre og fremme en større åbenhed og gennemsigtighed og dermed en større troværdighed omkring forskningen og forskningsresultaterne på alle forskningsområder og det uanset finansieringsform og uanset omfanget af offentlighedens bevågenhed.

Samtidig skal jeg understrege, at en øget åbenhed og gennemsigtighed, vel i virkeligheden to sider af samme sag, i forbindelse med privat finansiering af offentlig forskning ikke må blive en barriere for et øget samarbejde mellem forskningen og det private erhvervsliv eller for en større nyttiggørelse af forskningsresultater. På den anden side er det som sagt vigtigt, at vi kan stole på, at forskningen ikke kommer til at foregå på erhvervslivets præmisser. Det er altså et spørgsmål om at finde en balance mellem på den ene side at sikre den frie og troværdige forskning og på den anden side at åbne op for, at forskningsresultater i højere grad kommer omverdenen til gode.

Socialdemokratiet ser med positive øjne på, at der i Forskningsministeriet arbejdes videre med konkrete initiativer til en øget sikring af åbenheden og troværdigheden i forbindelse med den eksterne finansiering af offentlig forskning, men det tror jeg nok de allerede er i gang med.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Fru Lise Hækkerup talte om åbenhed, synlighed. Fru Lise Hækkerup talte om sundhedssektoren. Fru Lise Hækkerup talte om nødvendigheden af, at forskning ikke finder sted på virksomhedernes præmisser. Jeg er enig.

Det springende punkt er, hvordan vi kommer videre, når man betænker, at 80 pct. af ph.d.-folket på det sundhedsvidenskabelige område er finansieret af eksterne midler fra private kilder, og det leder mig hen til at spørge, om fru Lise Hækkerup har gjort sig nogle overvejelser om, hvordan vi kommer videre med en yderligere klarlægning på det område. Jeg tænker på, at der kan være tale om, hvordan vi får en gennemskuelig statistik på hospitalområdet og yderligere inden for f.eks. ph.d.-studierne, hvordan vi i øvrigt sikrer os, at der ikke sker en skævvridning, og hvordan vi sikrer os, at opslagene bliver åbne.

(Kort bemærkning).

Lise Hækkerup (S):

Jeg kan jo kun svare hr. Søren Kolstrup ved at henvise til det forslag til vedtagelse, som jo netop er blevet fremsat. Netop det skulle imødegå de scenarier, som hr. Søren Kolstrup fremlægger her.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Jeg er jo enig med fru Lise Hækkerup i, at vores fælles forslag til vedtagelse er et første skridt. Ja, det kan vi konstatere.

Når jeg alligevel tager ordet, så er det, fordi vi konstaterede, at ministeren sagde, at hvad angår hospitalområdet var der ikke en klar statistik. Hvor meget er eksternt finansieret? Hvor meget er ikke eksternt finansieret? Derfor synes jeg, det var interessant, om vi kunne arbejde videre og høre, hvordan vi får kortlagt det her område, for her er et område, hvor vi ikke har tilstrækkelig gennemsigtighed.

(Kort bemærkning).

Lise Hækkerup (S):

Som jeg hørte ministerens tale, talte ministeren jo netop om, at Sundhedsministeriet og Forskningsministeriet sammen har udarbejdet nogle statistikker lige præcis på sundhedsområdet. Det kan være, hr. Søren Kolstrup har været et andet sted i salen, men det kan man jo verificere ved at spole tilbage.

Formanden:

Fru Hanne Severinsen som ordfører.

Hanne Severinsen (V):

I Venstre er vi enige i det synspunkt, som regeringen har, nemlig at det vil være positivt, hvis vi kunne få flere eksterne bidrag til den forskning, vi har på vores universiteter og på vores sektorforskningsinstitutioner.

Ministeren nævnte tallet 1,8 pct. i erhvervs-mæssigt bidrag til universiteterne, og så vidt jeg husker, er det 3 pct. for sektorforskning. Det er jo ikke imponerende, når man sammenligner med andre lande. Det er jo ti gange så meget i England. Så vi kan være helt enige om, at det er en god idé at lette mulighederne for, at der kommer erhvervsmæssig forskning.

Det er godt på mange måder, og der er også mange måder, man kan gøre det på, men det skaber netop noget samarbejde. Vi har f.eks. set, at forskerparker og centerstrukturer har kunnet

bidrage til, at man har fået sådan et samarbejde i gang. Jeg vil også godt benytte lejligheden til at slå et slag for erhvervsforskerordningen, som også er en mulighed for, at man får noget forskning, der har tæt tilknytning til erhvervslivet, og derved også får skabt de der netværk, som vi har brug for.

Folketingets Forskningsudvalg var jo her i september på besigtigelsestur til bl.a. Syddansk Universitet, som det nu hedder, hvor vi f.eks. så, hvordan A.P. Møller-fonden har givet 75 mio. kr. til udbygning af deres universitet. Det samme gælder LEGO, og her var det jo slående, at man jo faktisk sagde, at forskningsfriheden og i hvert fald friheden til at råde var nærmest større end ved de mange cigarkasser, som vi har inden for det offentlige.

Så min konklusion, når det gælder det faktum, at vi skal have mere privat finansiering, er, at hvis det skal sikres, og vi også skal sikre forskningsfriheden, er det sådan set vigtigt, at også den institution, som modtager pengene, og det gælder både fra de mange offentlige fonde og de mange forskellige cigarkasser og den erhvervsrådgivende finansiering, selv har nogle målsætninger med, hvad den vil, og så vil det netop kunne styrke universitetet. Men hvis der er tale om en institution, som ikke selv ved, hvor den vil hen, kan man selvfølgelig godt komme til at blafre, hvis man har snart den ene forskningsfond og snart den anden, men det er jo i og for sig op til institutionerne at være opmærksom på det.

Så kommer den næste diskussion, og det er spørgsmålet, om sponsorering skal være synlig og den skal være gennemsigtig. Det er vi helt enige i.

Når så forespørgerne specielt nævner sundhedsområdet, er vi også enige om, at det nok er dér, at nogle har følt, at der kunne være mistanke om, at nogle måske var præget af, at de havde fået sponsorering fra et bestemt medicinalfirma. Den mistanke vil vi ikke have skal sidde på nogen, og vi er navnlig meget kritiske, når det gælder hospitalernes finansiering, og det mener vi faktisk at der virkelig bør sættes fokus på.

Der er jo allerede en lov om videnskabetiske råd, og om, at man skal vide, hvad det er, man afprøver i sådan nogle forsøg. Så jeg vil understrege, at på den ene side ville vi aldrig være nået så langt i sundhedsforskningen, hvis ikke vi havde privat finansiering. På den anden side er det vigtigt, at man sikrer, at der er den åben-

hed, så vi ikke risikerer, at der i virkeligheden måske nogle gange kan skabes unødigt mistanke om, at noget ikke er, som det burde være. Derfor støtter vi også det forslag til vedtagelse og er medforslagsstillere.

Vi har i øvrigt også noteret os, at ministeren har lovet, at han vil gøre det på så ubureaukratisk en facon som muligt. Det synes vi lyder vældig godt. Så alt i alt, så tror jeg, at der kommer noget konstruktivt ud af den her forespørgselsdebat.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Vi kan jo konstatere, at vi alle sammen eller i hvert fald de, der hidtil har talt, bruger nogenlunde de samme ord, nemlig åbenhed og gennemsækelighed. Og jeg er meget enig med fru Hanne Severinsen i, at det er vigtigt, at der ikke kommer til at sidde nogen mistanke på nogen forsker.

Men det springende punkt er, hvordan vi sikrer os det fuldt ud, og jeg vil sådan set gerne spørge fru Hanne Severinsen, om hun har forslag til, hvordan vi kommer videre med det her arbejde. Vi har der her forslag til vedtagelse, hvor vi peger på et par konkrete initiativer, men hvordan kommer vi videre med debatten, så vi rensker forskerne fuldstændigt for en sådan mistanke?

Jeg tænker især på diskussionen omkring opslag, og hvordan Venstre stiller sig til kravet om åbne opslag overalt, altså ubetinget, også når det gælder forskere finansieret af eksterne midler, der er private.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det allersidste meget konkrete forslag vil jeg ikke tage stilling til her, men jeg vil sige, at jeg synes, sådan som forskningsministeren nævnte det, at f.eks. sådanne nogle oplysninger og meget omhyggelige oversigter over, hvad der går til hvad, og hvem det er, der har bidraget, som Aarhus Universitet nu lægger frem i deres årsskrift, bør være offentligt tilgængelige og gerne på Internet, sådan at enhver journalist, der har interesse i et eller andet, har mulighed for at se, at det her er tilfældet.

Jeg tror, at det er en udmærket vej at gå, men ellers har jeg da fuld tillid til, at ministeren vil opfylde den vedtagelse, som vi nu er blevet enige om.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Jeg forstår udmærket godt, at vi ikke kan stå her og give hinanden politiske løfter, men jeg bliver nødt til at spørge fru Hanne Severinsen: Er det ikke en korrekt observation, at såfremt man laver totalt åbne opslag, at noget sådant er med til yderligere at styrke det mål, som også fru Hanne Severinsen har, nemlig at man fjerner enhver form for mistanke om: Æh, bæh, buh, han er også bare puttet ind, fordi han var venner med dem og dem?

Hvis vi får totalt åbne opslag, så er det vel en korrekt observation, at det yderligere vil styrke fru Hanne Severinsens målsætning. Jeg forlanger selvfølgelig ikke, man ligesom kan give hinanden politisk håndslag på det. Det er jeg helt med på.

Brian Mikkelsen (KF):

Jeg vil gerne først og fremmest takke for initiativet til denne her forespørgselsdebat. Det er vigtigt at få fjernet nogle af de mange fordomme, der er på området, så derfor er initiativet godt.

Vi deler ikke helt den bekymring, som vi kan høre at de to ordførere fra Enhedslisten og SF har på det her område. Vi mener snarere, at der er brug for en intensiveret indsats, at der er brug for mere sponsorer, men at der selvfølgelig samtidig er brug for mere åbenhed.

Sagen er jo den, at de danske forskere bugner af gode ideer, der burde kunne kommerialiseres og også skabe et bedre fagligt miljø. Men sagen er også den, at de ofte ikke bliver kommercialiseret, og at det ofte ikke er med til at løfte det faglige miljø. Årsagen er desværre den, at forskerne mangler erhvervs erfaring og penge, penge, penge, penge.

Vi vil, at den offentlige forskning i højere grad end i dag finder direkte vej til private virksomheder og på den måde omsættes i produktion og beskæftigelse. Derfor er der altså brug for et øget samspil imellem forskere og virksomheder, og når nogle virksomheder vil sponsorere og spytte i kassen, synes vi, det er en aldeles glimrende ting.

Skatten er alt for høj i Danmark, og lønningerne er for lave til, at f.eks. den danske lægemiddelforskning kan tiltrække forskere af verdensklasse fra udlandet. Vi har meget svært ved det. Når man snakker med danske medicinalfirmaer, siger de alle som én, at det er utrolig svært at få udenlandske forskere til Danmark

for at forske i f.eks. den udvikling, vi har i vores lægemiddelindustri.

Det skader det faglige miljø og sinker dansk forsknings evne til at omstille sig til nye tider. Og det er klart, at det koster økonomi og arbejdspladser, men det koster jo også den faglige udvikling og det samspil, den pingpong, der ville være, hvis man kunne få det op på et højere niveau.

Derfor handler det altså om at få fat i de forskere, der er på universiteterne i dag, og øge samspillet med dem. Og hvordan gør man så det? Jamen det gør man selvfølgelig ved, at virksomhederne også involverer sig i det arbejde og den forskning, der er på universiteterne, ved f.eks. at gå ind og sponsorere nogle af de aktiviteter, der er.

Det skal som en selvfølgelig ske i fuld åbenhed og gennemsigtighed, sådan at man får fjernet nogle af de mange fordomme, der er på området.

Et af de eksempler inden for det sidste par måneder, som har været meget åbenlyse, er Hewlett-Packards investering i Aalborg. Man investerede mange millioner kroner i en softwarevirksomhed i Aalborg, som havde tilknytning til Aalborg Universitet, og oprettede samtidig et laboratorium på Aalborg Universitet, som man kaldte HP Laboratoriet for Normative Systemer. Det gav man 5 mio. kr. til, og med andre sponsorer har laboratoriet nu tilsammen 12 mio. kr. til driftsudgifter.

Det er klart, at det er en åbenlys investering, og det er med til at fremme både forskningen og virksomhedens involvering i den, og det er åbent og gennemsigtigt.

Derfor er det så vigtigt at få belyst det her område. Og det er også vigtigt at få intensiveret muligheden for et samspil mellem private og offentlige institutioner ved, at flere private virksomheder kommer ind på det her område.

Der skal bruges langt flere penge på forskning. Hverken samfundet eller erhvervslivet eller forskningsmiljøerne får nemlig tilstrækkelig økonomisk og fagligt udbytte af de mange gode forskningsresultater, der er på institutterne i dag. Og derfor er det vigtigt, at der kommer mere professionalisme og flere penge, men selvfølgelig også gennemsigtighed, når dette er tilfældet.

Jeg tror, vi vil nå meget længere i forskningen med private midler. Men det er klart, at det jo også stiller nogle krav til de mennesker, der putter penge i den, og derfor støtter vi også det

forslag til vedtagelse, der er fremsat, og som vi er medforslagsstillere til. Og vi opfordrer selvfølgelig også ministeren til at sørge for, at det kommer til at foregå på en meget lidt bureaukratisk måde og en måde, som virksomhederne kan leve med, sådan at de stadig væk putter mange penge i det projekt.

(Kort bemærkning).

Christine Antorini (SF):

Mens jeg hørte hr. Brian Mikkelsens indlæg, blev jeg helt i tvivl om, hvordan det kan være, at Det Konservative Folkeparti er blevet medforslagsstiller til forslaget til vedtagelse, for hele indlægget gik ud på, hvor vigtigt det var at øge samspillet med det private erhvervsliv, og at der var en række begrænsninger for at øge midlerne, bl.a. at det åbenbart skulle være helt umuligt at tiltrække udenlandske forskere, fordi skattebetingelser, og jeg ved ikke hvad, gjorde det umuligt.

Til allersidst hørte jeg godt nok, at hr. Brian Mikkelsen sagde, at man jo nok hellere måtte være med. Så jeg vil gerne spørge, hvor Det Konservative Folkepartis interesser i det her er. For så vidt jeg ved, har Folketinget lige vedtaget, at udenlandske forskere kan komme til landet i 3 år med en betragtelig nedsættelse af skatten, netop for at vi kan tiltrække dem til de forskningsmiljøer, vi har. Og så vidt jeg ved, er det altså ikke lønnen, der afgør, om vi får forskere, men det, at der er en høj kvalitet i forskningen.

Og hele denne forespørgselsdebat går netop ud på at sikre, at der er en fri og uafhængig forskning, for det er det, forskerne vil have. Men i stedet er der en risiko for, at private midler er med til at skævvride de resultater, der kommer ud af den.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Ja, også jeg blev en kende usikker med hensyn til, hvor vi nu har hr. Brian Mikkelsen henne, for hr. Brian Mikkelsen støtter en vedtagelse, der går ud på at sikre den frie og ustyrede forskning, og derfor bliver jeg nødt til at spørge: Hvis hr. Brian Mikkelsen får magt, som han har agt, og vi får stadig flere eksterne midler, hvordan sikrer vi os så en fri og ustyret forskning? For det er vel korrekt, som det er blevet sagt tidligere, at det kan medføre en skævvridning af prioriteringerne.

Vil hr. Brian Mikkelsen f.eks. være med til, at de private midler så opsamles i en fond, hvilket indebærer, at universiteterne kan søge midler fra denne fond, så der altså ikke kommer en direkte forbindelse mellem erhvervslivet og den enkelte forsker?

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Netop den sidste replik fra hr. Søren Kolstrup viser selvfølgelig, at der er en skillelinje mellem borgerlig og socialistisk forskningspolitik. Under ingen omstændigheder vil vi da gå med til, at private virksomheder, som skal investere i forskning, kan tvinges til at putte midlerne i en fond. Det ville da være det mest tåbelige og demotiverende, man overhovedet kunne forestille sig i dansk forskningsverden. Det er forskerne for øvrigt heller ikke selv så interesserede i; nogle er, men de fleste er nu ikke.

Jeg vil godt sige til SF's ordfører og Enhedslistens ordfører: Jeg synes udspillet her er godt. Det er vigtigt at få en debat om gennemsigthed og åbenhed. Men problemet i dansk forskning i dag er jo, at der mangler motivation, at der mangler incitament til at omsætte den gode vilje i nogle forskningsresultater, som man kan bruge i virksomhederne, og som man kan bruge i det offentlige liv.

Derfor er det efter min mening vigtigt at få involveret virksomhederne noget mere i det her, så de putter nogle flere penge i det. Men det er klart, at det skal foregå åbent, så alle og enhver ved, hvem der putter penge i det her. Problemet i dansk forskning i dag er jo også, at der mangler midler mange steder, og dér vil virksomhedernes sponsorering jo være med til at betyde, at man kan sætte noget mere tryk på den ved, at der kan puttes nogle flere penge i den, så den kan blive noget mere professionel og man kan få kommercialiseret nogle af de forskningsresultater, der er.

Men det er klart, at det viser, at der er en skillelinje, men vi støtter nu forslaget til vedtagelse fuldt og helt, fordi vi synes, det er skridt i den rigtige retning, for vi vil meget gerne have mere åbenhed og gennemsigthed.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Er hr. Brian Mikkelsen enig i den betragtning, at det ubetinget er universiteternes og institutternes egen prioritering, som skal realiseres? Og hvis hr. Brian Mikkelsen er enig i den be-

tragtning, hvordan skal noget sådant så sikres, når man f.eks. betænker, at ph.d.erne inden for det sundhedsvidenskabelige område for 80 pct.s vedkommende er finansieret af private midler? Altså: Hvordan sikrer vi os, at den offentlige prioritering fuldt ud sker fyldest?

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Først må jeg sige, at en af årsagerne til denne debat er jo – og det står jo også i forslaget til vedtagelse – at der skal lægges nogle retningslinjer for, hvordan man sikrer sig, at der er åbenhed, og at der er forståelse for, hvem det er, der går ind og sponsorerer nogle af de her ting.

Det andet er, at jeg ikke deler hr. Søren Kolstrups, hvad skal man sige, jomfruelige og meget mistroiske holdning til, at private virksomheder går ind og finansierer, som hr. Søren Kolstrup nævner det, 80 pct. af de ph.d.-studerende. Det synes jeg er aldeles glimrende, og jeg håber da på, at de vil gå ind og sponsorere endnu flere.

Det, at der kommer eksterne midler ind i forskningen, kan selv repræsentanten for Enhedslisten ikke have noget imod. Det gør jo, at mængden af midler trods alt akkumuleres, så der bliver forsket noget mere og det bliver mere professionelt og kommer op på et højere niveau. Men det er klart, at man skal vide, hvad det er, man har med at gøre.

Men vi håber da på, at endnu flere private virksomheder vil gå ind i et samspil med universiteterne. For det første vil det betyde, at universiteterne sammen med virksomhederne vil vise et anderledes socialt ansvar, altså løfte det her i fællesskab. Det synes jeg også det er vigtigt at man får involveret virksomhederne i. Og for det andet vil det betyde, at universiteterne vil tænke på en anderledes måde, når de skal til at udnytte de forskningsresultater, der er.

Så vi mener, at jo flere private midler der er, jo bedre.

Formanden:

Fru Christine Antorini som ordfører.

Christine Antorini (SF):

I efteråret bragte TV-Avisen en historie om en epilepsiprofessor, der var sponsoreret af et medicinalfirma, og som i fjernsynet anbefalede dets produkt. Og det var ikke en enestående hi-

storie, for i foråret kunne Politiken dokumentere, at en dansk forsker, der havde udtalt sig stærkt kritisk om nogle engelske forskeres resultater med hensyn til risikoen ved at spise for meget C-vitamin, i virkeligheden var på løningslisten hos medicinalfirmaet Ferrosan, og selv samme firma forhandler C-vitamin i doser langt over, hvad Lægemiddelstyrelsen anbefaler.

Analyseinstituttet for Forskning har påvist, at danskernes tillid til forskere er lige så høj som til politi, domstole og hospitalslæger. Desto mere forstemmende er det, at det er ret svært som kritisk borger eller journalist, at finde ud af, hvilke økonomiske interesser der kan være blandet ind i videnskabeligt arbejde.

I SF synes vi, det er godt, at der er et tæt samarbejde mellem universiteterne og erhvervslivet om forskning, men man må være særlig opmærksom på denne problemstilling, især når der er en erklæret målsætning om at øge de eksterne bevillinger til forskningen. Vi mener, at der ikke må herske tvivl om, hvor pengene til forskningsprojekterne kommer fra, men det kan man også gøre noget ved ret hurtigt.

Som folketingsmedlemmer skal vi hvert år oplyse, hvilke bestyrelser vi sidder i. Det er desværre kun blevet en frivillig ordning, fordi, så vidt jeg ved, de borgerlige partier ikke ønskede, at det skulle være en pligt at oplyse det. Men det har vi jo vedtaget for at give offentligheden mulighed for at tjekke, om vi i virkeligheden arbejder for nogle andre interesser i forbindelse med de bestyrelser, som vi sidder i.

Et lignende princip kunne man uden problemer indføre i forhold til forskningsverden. Forskerne kunne f.eks. hvert år meddele, hvilke forskningsprojekter de deltager i. Det sker nogle steder på frivillig basis, men jeg tror, det er vigtigt, at der kommer ens retningslinjer for alle på det her område.

Det kunne være en oversigt, som kunne administreres af forskningsrådene, og de kunne være offentligt tilgængelige. Det ville give dygtige journalister og borgere en mulighed for tjekke de kilder, de bruger, før et udsagn bringes videre, som om det er den rene videnskabelige sandhed.

Det vil også være oplagt, at videnskabelige tidsskrifter indfører etiske retningslinjer, så det altid bliver oplyst, hvilke sponsorer en forsker har til den forskning, der bliver publiceret. Det sker allerede i dag i nogle videnskabelige tids-

skrifter, men igen er det ikke alle. Og publicering i den forbindelse, vil jeg godt understrege, er for mig ikke bare det, at man offentliggør forskningsresultater i et tidsskrift, men også det, at man offentliggør dem på en kongres eller andre steder i en mundtlig sammenhæng.

Allerede i dag er det sådan, at private virksomheder kan sponsorere et forskningsprofessorat, og så vil det være oplagt at navngive professoraterne efter den pågældende sponsor, som man f.eks. kan se et Novo Nordisk-professorat eller et Den Danske Bank-professorat.

Igen er det for at sikre, at der ikke er tvivl om, hvem der er opdragsgiver. Og det er ikke en ny opfindelse; det er noget, der bliver praktiseret flere steder, f.eks. på nogle universiteter i USA.

Men vi er også nødt til at gå ind i en diskussion, der handler om, hvordan vi kan sikre flere økonomiske ressourcer til den frie forskning, så forskningspuljerne bliver mindre afhængige af eksterne midler. På 2 år er forskningsrådernes midler til fri uddeling faldet med 15 pct. Det er altså vigtigt, at forskerne faktisk har råd til at sige nej til forskningsopgaver for private investorer, især på det sundhedsvidenskabelige område, hvor forskningsministeren jo havde nogle udmærkede tal, der dokumenterer, at her er der faktisk en betragtelig privat finansiering.

Forskningsministeren har på baggrund af sagen med epilepsiprofessoren lovet at tage initiativer til at sikre mere åbenhed, og jeg vil gerne kvittere for de positive tilsagn, ministeren er kommet med her, og for de initiativer, der allerede er taget.

SF kan derfor også støtte forslaget til vedtagelse, for vi synes, det er et godt skridt i retning af større åbenhed og gennemsækelighed. Men hvis det viser sig, at det ikke er tilstrækkeligt, bør det følges op med yderligere initiativer, og jeg er i min tale kommet ind på nogle konkrete forslag, som man kunne følge det op med.

Klaus Kjær (DF):

Dansk Folkeparti støtter ethvert tiltag vedrørende et øget samarbejde mellem erhvervslivet og den offentlige forskning. Vi er også tilhængere af større åbenhed, for så vidt angår projektindhold og finansiering, netop de to ting, som er beskrevet i det fremsatte forslag til vedtagelse: åbenhed med hensyn til involvering i økonomien, fordi offentlige interesser er involveret, og åbenhed omkring projektindholdet af hensyn til de etiske aspekter, som offentlighe-

den selvfølgelig også har en interesse i bliver fulgt meget nøje. Her er der blevet nævnt eksempler på forskning inden for medicinalindustrien.

Vi mener dog ikke, at åbenheden bør føres så vidt, at det bliver sådan, at man gennem konkrete tiltag bliver tvunget til f.eks. at fremlægge delresultater af sin forskning – og det er af hensyn til patentrettigheder osv. – men gerne åbenhed omkring fremlæggelse for offentligheden af de endelige forskningsresultater.

Vi regner også med, at åbenheden gennem sådan et forslag som det her vil kunne drives så vidt, at der kommer en større åbenhed på tværs af landegrænserne, forskere imellem, samfund imellem og erhvervsliv imellem, f.eks. som det kan ske via Internettet og tidsskrifter osv.

I Dansk Folkeparti er vi ikke så bekymrede som Enhedslisten, og jeg synes også, jeg hørte en lille tendens til bekymring hos SF for, at der kunne ske en egentlig styring fra erhvervslivets side gennem en privat sponsorering. Det er vi ikke så bekymrede for. Vi mener, at der godt må ske en yderligere styring – forstået på den måde, at når vi taler om sektorforskning og specialforskning osv., må erhvervslivet da godt fastsætte vilkårene for, hvad det er, det ønsker at der forskes i, hvorimod grundforskningen fortsat bør holdes på de offentlige institutioners område, og der har man så den frihed. Men det er da klart, at man må have en vis indflydelse på selve forskningsprojektet, når man også går ind og finansierer og sponsorerer.

Jeg mener også, at erhvervslivet på den måde skal have ret vide rammer for, hvad det er, de ønsker at forske i; det skal det offentlige ikke styre. Så derfor mener vi, at eksterne sponserers præmisser i høj grad bør følges, når man ønsker at gennemføre et forskningsprojekt i samarbejde med de offentlige institutioner.

I Dansk Folkeparti har vi ingen betænkeligheder ved at støtte en vedtagelse med den formulering, som er fremsat i dag.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Hr. Klaus Kjær mente, at Enhedslisten nærede unødige bekymringer, og i hvert fald deltog Dansk Folkeparti ikke i dem.

Jeg skal på denne baggrund spørge hr. Klaus Kjær: Mener hr. Klaus Kjær, at fordelingen, den procentvise fordeling, mellem forskning, der vedrører det forebyggende arbejde inden for

sundhedssektoren, og forskning, der vedrører behandling, er acceptabel?

Når jeg spørger, er det, fordi jeg ved, at Dansk Folkeparti ved andre lejligheder har næret en vis bekymring for sundhedssektoren i Danmark. Er det en fordeling, som Dansk Folkeparti finder korrekt, altså fordelingen mellem det forebyggende og det ikke forebyggende?

(Kort bemærkning.)

Klaus Kjær (DF):

Jeg skal ikke konkret tage stilling til, om fordelingen er korrekt, som den er i dag, men jeg mener, at fordelingen bør være sådan, at den forebyggende forskning inden for sundhedsområdet til enhver tid må tilpasse sig samfundets behov, og at den sygdomsbehandlende forskning bør udvikle sig fortrinsvis på private investors finansieringer, hvor man mener, at der er et behov for, at vi her kan give en ny behandlingsmulighed på grundlag af nogle forskningsresultater.

Men jeg skal ikke konkret her i dag udtale mig om, hvordan fordelingen bør være fremover mellem de to kategorier af forskning.

Susanne Clemensen (CD):

Forskningsministeren startede med at sige, at den privatfinansierede del af forskningsmidlerne ligger betydelig lavere end i de lande, vi normalt sammenligner os med, og det skal være mit udgangspunkt for at sige, at man skal altså passe på i denne her debat, at vi ikke skyder gråspurve med kanoner, at man altså ikke gør det her problem større, end det i realiteten er.

Forskningsministeren var også inde på, at når vi taler om privatfinansieret forskning, er det jo ikke kun erhvervslivet og enkeltpersoner; det er også fonde med almennyttige formål.

Jeg synes, at der – sådan som jeg forstår i hvert fald Enhedslisten – ligesom lægges op til en mistænkeliggørelse, som om, at når det drejer sig om den privatfinansierede forskning, så foregår der et eller andet fordækt dér.

Vi må jo indrømme, at på det sundhedsvidenskabelige område er vi jo utrolig afhængige af den privatfinansierede forskning, fordi de private midler udgør en stor andel af de samlede forskningsmidler på sundhedsområdet.

Som sagt blev det nævnt i forskningsministerens tale, at der faktisk er mange regler allerede, og der sker meget på det her område, som gør, at vi har en ret høj grad af åbenhed. F.eks.

nævnte han, at sponsorerede professorer naturligvis også skal leve op til de kvalitetskrav, der normalt stilles i en ansættelse, hvor der altså ikke er tale om sponsorerede professorer eller sponsorerende midler. Loven om offentlighed giver også mulighed for aktindsigt, og altså igen, at universiteterne selv bidrager til aktiv åbenhed ved, at de i deres årspublikationer typisk nævner, hvem det er, der har støttet deres forskning.

Derfor synes vi i CD, at der allerede er mange tegn på at få offentlighed i den privatfinansierede del af forskningsmidlerne, og derfor har vi overhovedet ikke nogen problemer med at støtte dette forslag til vedtagelse, for vi mener faktisk, at det på en lang række områder allerede er tilfældet i dag, og vi er selvfølgelig hundrede procent enige i, at offentlighed og åbenhed er en god ting. Vi synes bare ikke, at man skal gøre det her til et større problem, end det rent faktisk er.

Elisabeth Arnold (RV):

Private midler udgør en mindre del af de samlede forskningsudgifter, desværre en mindre del i Danmark end i flere af de lande, vi sammenligner os med, men dog trods alt en ganske betragtelig del. Nogle er bedre til at trække forskningsmidler til, f.eks. det sundhedsvidenskabelige område, end andre, det vil sige penge fra erhvervslivet, fonde og privatpersoner.

Der er så stor forskel på universiteterne, som man vil kunne se for året 1997, at det sundhedsvidenskabelige fakultet i Århus f.eks. finansierer 32 pct. af den samlede forskning fra private bidragydere, medens Odense måtte nøjes med 18 pct. og København med 17 pct.

Jeg vil gerne sige med det samme, at efter Det Radikale Venstres opfattelse er de private penge mere end velkomne. De udhuler ikke de offentlige midler, som er til rådighed, men de supplerer dem. Der bliver altså samlet set flere penge til forskning, jo flere private midler man kan tiltrække. Og det vil ikke af os i det politiske system blive brugt som et argument for nedskæringer i øvrigt i de offentlige midler.

Men forskning koster mange penge. De offentlige kasser leverer både basisydelse og de særligt målrettede programmidler, men der er altid ideer eller projekter, som ikke bliver ført ud i livet, fordi der må prioriteres hårdt, og pengene ikke rækker til det hele.

Her kommer de private bidragydere ind i billedet. At kunne dække nogle af sine forsk-

ningsaktiviteter med penge, man har kunnet skaffe uden om de offentlige kasser, er yderst prisværdigt. Men der er ingen roser uden torne. De private penge må ikke kunne mistænkes for at skulle købe bestemte forskningsresultater eller for at undertrykke oplysninger for at stække forskningens frihed eller påvirke den enkelte forsker. At værne om forskningsfriheden er ganske enkelt en af universitetets kerneopgaver, som er udtrykkelig formuleret i universitetslovens § 1, hvor der står:

»En højere uddannelsesinstitution har til opgave inden for sine fagområder at drive forskning og give videregående uddannelser indtil det højeste videnskabelige niveau. Den skal endvidere værne om forskningsfriheden og bidrage til at udbrede kendskab til videnskabens arbejdsmetoder og resultater.«

Så det står altså helt klart, at forskningsfriheden er væsentlig for enhver videregående forsknings- og uddannelsesinstitution. Det er der nogle, der har taget ganske kontant fat på: om den mulige mistanke, der kunne være om, at private midler ikke blev brugt med respekt for forskningsfriheden. Derfor er der i årbogen for 1997 fra Aarhus Universitet udtrykkelig beskrevet, hvilke institutter der modtager hvilke private bevillinger, projekternes titler og formål er angivet, det oplyses, hvilken forsker eller forskerteam, der har modtaget bevilling; hvor meget der er brugt i det pågældende år, kan også ses.

Der er således på dette område fuld offentlighed om de private midler, der bliver modtaget, og om, hvorledes disse midler bruges.

En tilsvarende oversigt burde kunne udarbejdes af samtlige fakulteter på samtlige universiteter i Danmark, og det lægger den vedtagelse, vi nu vedtager om lidt, jo også op til, og derfor er der overhovedet ikke nogen betænkelighed fra vores side ved at opfordre alle universiteter kraftigt til at gøre ligeså.

Men vi vil alligevel ikke undlade at sige, at inden for sundhedsvidenskaberne er der det problem, at den forskning, som foregår i hospitalsregi, er ikke kortlagt. Der er ikke overblik over den, og det synes jeg er påfaldende, når man tænker på, at der er enormt strenge krav om information til patienterne, som indgår i disse projekter, der er meget stor bevågenhed fra offentligheden om, hvad der forskes i på sygehusområdet. Alligevel er det ikke muligt at få skaffet et klart overblik over de forsknings-

aktiviteter, som er på hospitalsområdet, heller ikke de privatfinansierede.

Jeg vil gerne sige til forskningsministeren, at det er jo ikke nogen undskyldning over for offentligheden i hvert fald, at hospitalsforskningen ligger i en anden ministers regi. For offentligheden er det af dyb interesse at vide, hvor disse private forskningsmidler kommer fra, og hvad de bliver brugt til, uanset hvilken minister det måtte høre under. Så den opgave må vi sørge for bliver sendt ud i offentligheden, at uanset hvilken minister der har ansvaret for det, er det selvfølgelig en klar interesse for os alle sammen at vide, hvad disse private midler bliver brugt til, og hvilke projekter der er i gang.

Blandt de forskellige forslag, der er stillet til, hvordan man kan få mere offentlighed inden for forskning, har også været et forslag om, at alle stillingsopslag også udtrykkeligt bliver ledsaget med beskrivelser af, hvem der eventuelt sponsorerer den pågældende stilling. Det vil jeg gerne sige til dem, der har nævnt det, at det er jeg personlig tilhænger af. Jeg synes, det er en god idé at gøre det, og jeg vil gerne være med til at have en diskussion om disse problemer i den videre debat, om vi kan gøre noget på det område, som yderligere hæver mystikken omkring en del af disse projekter.

Med disse ord vil jeg sige, at Det Radikale Venstre naturligvis støtter det forslag til vedtagelse, vi har været medforlagsstillere til.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Jeg skal takke, fordi fru Elisabeth Arnold har forslag til, hvordan den her debat kan fortsætte. Der står jo netop i forslaget til vedtagelse »bl.a. . . .«, og så er der nævnt to pinde, og jeg kan forstå, at fru Elisabeth Arnold har flere forslag til forskningsministeren.

I den forbindelse skal jeg spørge, om fru Elisabeth Arnold også vil medvirke aktivt til, at vi på en eller måde sikrer ubetinget åbne opslag i forbindelse med stillinger, der er finansieret af private eksterne midler.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Det tilsagn vil jeg uden betænkeligheder give hr. Søren Kolstrup, for jeg synes, emnet er vigtigt, og det er vigtigt, at universiteterne også selv har mulighed for at beskrive, hvordan de håndterer disse midler, men jeg kan ikke på stående fod sige lige præcis, hvordan en sådan

ordning skal udformes, eller hvordan den skal præciseres.

Vi har netop haft en ny bekendtgørelse om stillingsbesættelser på universiteterne, så jeg ved ikke, om tidspunktet er det rigtige, men lad os holde debatten i gang, og lad os se, om vi kan finde en eller anden fælles løsning på det problem.

Jeg synes som sagt, at det er et vigtigt problem, og jeg tror, offentligheden vil være tjent med, at der kom mere åbenhed omkring disse projekter.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Jeg tillader mig at opfatte fru Elisabeth Arnolds udsagn som et tilsagn om, at debatten om totalt åbne opslag skal fortsætte, og at vi så på baggrund af denne debat må prøve at tage et initiativ, og jeg vil meget gerne være tovholder i denne debat. Tak.

Tom Behnke (FP):

Forskning er jo ganske ofte en forudsætning for udvikling i samfundet, en forudsætning for innovationen i vores samfund og dermed også en væsentlig forudsætning for, at vi fortsat kan have en god og stærk velfærd her i landet, og at livskvaliteten til stadighed kan blive bedre.

I denne sammenhæng er det også vigtigt at understrege, at åbenhed og gennemsigtighed naturligvis skal være en forudsætning, når vi taler om forskningen. Det skal være en forudsætning, at befolkningen ved, hvad det er, der foregår, og hvorfor det foregår.

Det er også vigtigt, at vi får fokuseret på samspillet mellem den offentlige forskning og den privatfinansierede forskning, og i den forbindelse er det jo ganske elementært at tage fat i og se på, hvor midlerne til forskning kommer fra.

Og det er jo, som ministeren sagde, at når vi taler om grundforskningen, ja, så kan Danmark ikke rigtig hævde sig på det europæiske plan i forhold til, hvor meget de private virksomheder er med til at finansiere den grundforskning, der finder sted, hvorimod når vi taler om fondes og organisationers finansiering af forskning, ja, så kan vi noget bedre være med.

Der er jo alle mulige forskellige former for finansiering af forskning. Der er dels forskningen direkte i de private virksomheder, som jeg vil vende tilbage til, der er den sponsorerede forskning, og der er den mere direkte finansie-

rede forskning ved bestilling af bestemte opgaver.

Men det er vigtigt, at der er en åbenhed og en gennemsigtighed i de her ting, således at vi i et veloplyst dansk samfund ved, hvad det er, der foregår, og hvorfor det foregår. Og jeg er såmænd af den overbevisning, at de private virksomheder er ganske godt tilfredse med, at der er en åbenhed og en gennemsigtighed. Jeg tror, at langt, langt de fleste, hvis ikke alle, private virksomheder vil være tilfredse med, at når der fremlægges forskningsresultater, er det således, at de pågældende virksomheders navne kommer frem i den forbindelse.

Man kan også sige, at allerede som spillereglerne er i dag, er der jo en ganske stor grad af åbenhed og gennemsigtighed i tingene.

Jeg er også glad for, at ministeren allerede, inden forslaget til vedtagelse blev fremsat, har indvilliget i allerede med det samme at opfordre universiteterne til, at der bliver udarbejdet samlede oversigter over alle de sponsorater og øvrige finansieringer, der ligger i forskningen. Det er jo ganske godt, og det er ganske naturligt. Allerede i dag gør universiteterne jo et stort stykke arbejde ud af det, men kunne man nu få en komplet oversigt, ville det være ganske fint.

Der er jo brug for penge til forskning, og her er det et vigtigt bidrag, at private virksomheder og fonde støtter forskningen, for man skal jo ikke have gået i skole ret længe for at kunne regne ud, at jo mere de private betaler, og jo mere fonde betaler for forskning, desto mindre skal skatteyderne betale, og det er naturligvis alt andet lige en fordel.

Men det er også vigtigt i det samspil, der sker mellem offentlig og privat finansieret forskning, at man får understreget, at når de private kroner har været brugt til forskning, sørger man i høj grad for, at de offentlige kroner derefter går ind og fylder, om jeg så må sige, hullerne ud, hvor der er behov for yderligere forskning.

Jeg mener også, det er vigtigt at fremhæve de tusindvis af forskningsprojekter, der hver eneste dag finder sted rundt om i alle mulige forskellige private virksomheder landet over. Det er jo en forskning, som man sjældent hører så meget til, og specielt på politisk niveau hører man sjældent noget til det, men der foregår jo rent faktisk ganske, ganske megen og omfattende forskning ude i de private virksomheder. Fordelen ved privat forskning er jo, at ude i virksomhederne forsker man kun lige nøjagtig i det, som er absolut mest nødvendigt, for der er

en stram økonomi. Samtidig er den privatfinansierede forskning i offentligt regi formentlig også i langt de fleste tilfælde bestilt til at være meget konkret og præcis.

Men det er jo ikke altid nok, at man kun lige forsker i det, det lige i dag er interessant at forske i, og derfor er det en fordel, at vi også har den offentlige grundforskning som et supplement og et bidrag til at kaste lys over nogle muligheder, som man måske lige i dag ikke kan se den største nødvendighed af, men som i fremtiden vil få en ganske stor betydning, og derfor er det samarbejde ganske afgørende og af stor betydning.

På den ene side har vi jo virksomhedernes lyst og interesse i finansiering af forskningen, og på den anden side har vi så forskernes uafhængighed, og det kan nogle gange godt være to modsætninger, men det behøver det ikke nødvendigvis at være. Men når forskernes uafhængighed og de private virksomheders interesse i at finansiere bestemte forskningsprojekter står i et modsætningsforhold til hinanden, må man jo også understrege, at det er vigtigt at være opmærksom på de private virksomheders interesse i de forskellige projekter, for det kan jo i mange tilfælde være forudsætningen for, at der overhovedet foregår en forskning inden for det pågældende område, samtidig med at man så selvfølgelig, så vidt det overhovedet er muligt, sikrer forskernes uafhængighed så godt som muligt. Altså en vigtig gensidig balance, hvor man ligesom holder hinanden fast både på den specifikke forskning og den mere generelle brede forskning.

På den baggrund kan vi i Fremskridtspartiet tilslutte os forslaget til vedtagelse.

Tove Videbæk (KRF):

Kristeligt Folkeparti vil grundlæggende støtte ethvert forslag, der drejer sig om åbenhed, gennemsigtighed og troværdighed, ikke mindst når det drejer sig om privat finansiering af offentlig forskning. Lad det dog stå helt klart, at Kristeligt Folkeparti mener, det er positivt og nødvendigt, at eksterne private tager et større og større økonomisk ansvar for forskningen i Danmark ligesom i så mange andre vestlige lande. Men det er helt klart, at der skal være åbenhed, der skal være gennemsigtighed, og at der skal være troværdighed også på dette område.

Det foreliggende dagsordensforslag mener vi er et skridt i den rigtige retning.

Formanden:

Forskningsministeren ønsker ikke ordet. Ordføreren for forespørgerne, hr. Søren Kolstrup.

Søren Kolstrup (EL):

Ja, man må jo sige, at denne debat unægtelig har været præget af, at vi har haft forskellige tilgange til diskussionen.

Der er en blok af partier, der siger: Det er ønskeligt, at den private eksterne finansiering bliver stadig større. Det var fru Tove Videbæk fra Kristeligt Folkeparti, der nævnte noget sådant.

Der er en anden blok af partier, bl.a. dem, der har taget initiativet til denne forespørgselsdebat, der har et ganske andet udgangspunkt, nemlig at de ønsker at sikre, at der bliver færre og færre private eksterne midler.

Men uanset om man har den ene eller den anden tilgang, er det jo væsentligt at understrege, at det her ikke primært handler om en mistænkeliggørelse af professor X, men at det grundlæggende handler om den skævvridning, der eventuelt kan finde sted.

Derfor bliver jeg nødt til at tage udgangspunkt i det, som fru Tove Videbæk sagde. Hvis man virkelig ønsker, at stadig flere eksterne midler skal have lov til at finde rum, så står man over for det principielle spørgsmål: Hvad vil man så gøre, såfremt det medfører, at der er nogle forskningsområder, der bliver totalt underprioriteret, og andre, som bliver opprioriteret. Denne skævvridning er direkte imod de demokratisk besluttende organers prioritering. Det er her, vi har hovedproblemet.

Når det så er sagt, er det selvfølgelig altid et lille skridt i den rigtige retning, hvis man kan blive enig om bare en lille bitte smule mere åbenhed.

Jeg må også sige, at det har været lidt sparsomt med forslag til, hvordan vi kan komme videre, men det er dog vigtigt at notere, at bl.a. ministeren og også den socialdemokratiske ordfører pointerede, at man skal have større gennemsigtighed, hvad angår hospitalforskningen, f.eks. en registrering af, hvorfra pengestrømmene kommer og med angivelse af, hvad det er for forskningsprojekter, der er sat i værk af private midler.

Det sidste, jeg vil pointere, er, at det her for mig at se, og det var det, den radikale ordfører var inde på, og det er måske dér, hvor vi trods alt fik et lille lys i mørket, kan være starten på at fastholde debatten.

Jeg vil gerne sige, at hvis man for alvor vil sikre åbenhed og troværdighed i forbindelse med privat sponsorering, så er det nødvendigt bl.a. at sikre, at sponsorerede stillinger uhindret besættes gennem åbne opslag, at sponsorerede stillinger navngives efter bevillingsgivere, og at – jeg hørte også, det var et synspunkt, som fru Elisabeth Arnold ikke var afvisende over for – sponsorerede forskere forpligtes til altid at oplyse deres finansieringskilde, både hvad angår publicering og sandelig også andre former for faglig optræden, f.eks. i forbindelse med faglige konferencer.

Jeg skal i hvert fald give Enhedslistens tilsagn om, at de her små brikker, vi nu bliver enige om, forhåbentlig bliver startskuddet til en skarpere debat om de her ting, ikke mindst inden for sundhedssektoren.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. 20 af Søren Kolstrup (EL), Lise Hækkerup (S), Hanne Severinsen (V), Brian Mikkelsen (KF), Christine Antorini (SF), Klaus Kjær (DF), Susanne Clemensen (CD), Elisabeth Arnold (RV), Tom Behnke (FP) og Tove Videbæk (KRF) (se foran) vedtoges enstemmigt med 106 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 65:

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af satspuljen.

Af Frank Aaen (EL) og Jette Gottlieb (EL).
(Fremsat 1/12 98).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Finansministeren (Mogens Lykketoft):

Regeringen kan ikke anbefale Folketinget at støtte Enhedslistens forslag, og det skal jeg ganske kort begrunde.

Jeg mener faktisk, at den aftale, en lang række partier lavede i 1990, har skabt en overordentlig ønskværdig politisk stabilitet om den måde, hvorpå indkomstoverførsler reguleres.

Der findes ikke nogen entydig videnskabelig metode. Det er en politisk afgørelse, og da vi havde oplevet næsten et årti med stærkt delte meninger her i Folketinget om, hvorvidt overførsler skulle reguleres, og på hvilken måde de skulle reguleres, fandt jeg dengang, som jeg finder det nu, at det var et betydeligt fremskridt, at der blev skabt den tryghed omkring indkomstoverførslerne, som ligger i satsreguleringsmekanismene.

Det, som Enhedslisten har kritiske bemærkninger til, er vel især afhøvlingen af de 0,3 pct. i den generelle regulering hvert år til fordel for satsreguleringspuljen, som skal tilgodese specifikke behov i den gruppe, der modtager indkomstoverførsler.

Om det punkt vil jeg gerne sige, at jeg mener, det i sin idé er rigtigt, at vi har gjort det muligt for Folketinget at tilgodese overordentlig fornuftige, vigtige, særlige tiltag for svage grupper og sikret finansieringen til det endnu igennem et tiår.

Jeg er selvfølgelig også opmærksom på den kritik, der har været, som går ud på, at man, på grund af at så mange partier skal enes om udmåntningen af satsreguleringspuljen, også nogle gange har fordelt nogle af midlerne på en måde, som kunne kritiseres som værende på kanten af det oprindelige formål og den oprindelige tankegang.

Jeg er enig i, at der er projekter, der falder ind under den kritik igennem de mange år, ordningen efterhånden har eksisteret. Det tror jeg, alle partierne bag satsreguleringsforliget var enige i, og vi tog faktisk en drøftelse, som jeg husker det, for godt et års tid siden om denne sag, og der var rundt om bordet i forligspartikredsen enighed om at stramme op, så man var sikker på, man holdt sig inden for sine egne hensigter, da aftalen blev lavet i sin tid.

Der var også på det tidspunkt en diskussion, fordi jeg spurgte partierne, om de ønskede, at dette forlig skulle have holdbarhed også ud over næste valg, eller om vi i fred og ro skulle